

Tu vezi un străin. El vede 22.000.000...

În bucătăria de la etajul al doilea al centrului de cazare pentru refugiați "Stolnicul", Asina (19 ani) pregătește vreo patru plase de spanac într-o cratiță ce ocupă 2 ochiuri de aragaz. Miroase ca la mama acasă. În mod normal, spune ea, ar pregăti ceva mai mult, dar o bunică și două matusi sunt plecate și rămân numai 11 guri de hrănit: 4 surori, 4 frați, mama, tatăl și bunicul. Asina poartă blugi și o bluză sport și vorbește foarte bine românește. Nimeni nu ar crede că nu e româncă sau că e musulmană.

Asina este refugiată. A venit în România împreună cu familia ei în urmă cu șase ani din cauza conflictelor etnice din Afganistan și a depus cerere de azil. În România se depun astfel de cereri de când țara noastră a semnat în anul 1991 Convenția Națiunilor Unite cu privire la Statutul Refugiaților (1951). De atunci au fost depuse aproximativ 14 000 de solicitări de azil, conform statisticilor Ministerului Administrației și Internelor. Oficiul Național pentru Refugiați (ONR), instituția specifică acestui domeniu, le analizează și decide dacă solicitanții de azil primesc sau nu statut de refugiat. În ultimii 13 ani, au fost aprobate aproape 2000. Aceste numere afectează direct toți cetățenii României, pentru că fiecare cerere în parte înseamnă bani de la bugetul de stat pentru cazare, ajutor social, bunuri materiale și asistență.

Primii pași către o viață nouă

Pe parcursul procedurii de determinare a statutului de refugiat, fiecare persoană are dreptul de a se caza gratuit într-un centru administrat de ONR. Ea primește un ajutor de 500 000 de lei pe lună, o serie de bunuri de igienă personală și generală – cum ar fi 200 g de detergent pe lună, un tub de pastă de dinți pe trimestru sau o periuță de dinți pe an. Finalizarea procedurii poate dura de la câteva luni la mai mult de un an, în funcție de numărul de cereri depuse și de gradul de dificultate de a verifica declarațiile.

Dacă un solicitant este respins, el fie depune o nouă cerere în cazul în care au apărut noi date legate de situația lui sau a țării de origine, fie părăsește teritoriul României în 15 zile de la pronunțarea judecătorului. În cazul în care el este prins ulterior, solicitantul este închis într-un penitenciar pentru străinii cu ședere ilegală în țară. Totuși, părăsirea țării nu înseamnă expulzare – mai are o șansă în altă țară.

Dacă cererea solicitantului de azil este aprobată, el devine **refugiat**, situația sa schimbându-se radical. Un refugiat are aceleași drepturi ca un cetățean român, mai puțin dreptul de vot. El poate lucra, se poate căsători, poate avea un medic de familie și poate deveni cetățean al României în urma unei cereri în termen de 8 ani, sau doar de 5 ani, în cazul în care este căsătorit cu un cetățean român. Ajutorul de la stat încetează și el se poate muta din centrul de cazare pentru a începe o viață nouă pe propriile picioare. Dacă nu are încă mijloacele necesare să se întrețină, refugiatul poate rămâne în centru pentru maximum un an, plătiind o chirie lunară de aproximativ un dolar de persoană pe lună. Persoanele vulnerabile (mame singure, bătrâni, minori neînsoțiți) pot rămâne în centru până când situația lor se îmbunătățește.

Problemele solicitanților de azil și ale refugiaților

Traficul de persoane

În centrul de cazare locuiește o fată înaltă, subțire, cu tenul alb și ochi albaștri. I se spune Natasha, chiar dacă nu acesta e numele ei, pentru că e din Tiraspol și e un nume, spun colegii ei de cămin, “rusec”. Și ea are 19 ani, ca și Asina, dar nu este cu familia. Se află în cămin fără a avea deocamdată un statut: așteaptă sfârșitul procedurii de cerere de azil. Natasha este în România de patru ani, dar în cămin se află din august anul trecut. Când rămânem singure, Natasha îmi șoptește că nu mulți știu povestea ei. Până să vină aici a fost victima traficului de persoane. În cererea ei de azil scrie la rubrica “motive” că de la 12 ani a fost răpită și ținută împreună cu alte fete în Chișinău. În 2000 au fost aduse la Timișoara cu acte false și în august anul trecut a reușit să scape - s-a aruncat de la balcon: “Decât să mă omoare cineva, mai bine mă omor eu”. După ce a stat în spital o vreme, pentru că era lovită la spate, a fost adusă aici. Până când va putea lucra, Natasha trebuie să se descurce cu ajutorul de 500 000 de lei de la stat, despre care ea spune că este insuficient, mai ales când trebuie să ia și medicamente pentru spate. Centrul de cazare are un cabinet medical pentru solicitanții de azil, însă medicamentele oferite acolo nu sunt cele mai bune. Ermina Mihai, asistenta medicală a cabinetului, a explicat lipsa de medicamente prin faptul că cele două centre de cazare primesc în total 30 de milioane de lei pe an și de aceea nu pot oferi prea multe. Natasha se descurcă greu, dar reușește cu ajutorul celorlalți din centru. “Dacă nu aș avea prieteni în centrul ăsta, eu m-aș spânzura!”, spune ea.

Recunoașterea diplomelor

Dacă Natasha se descurcă greu, alții nu reușesc deloc. Ajutorul material din partea statului este calculat la nivelul minim de trai al unui cetățean român, nu acoperă nevoile reale ale unei persoane. Solicitanții de azil nu pot lucra legal până nu li se clarifică statutul, refugiații însă sunt încurajați de programele de integrare să aibă o slujbă. Dar chiar și așa, având dreptul de a munci, refugiații se lovesc de probleme.

Una dintre ele este recunoașterea diplomelor, calificarea sau recalificarea. Cei fără studii se angajează de obicei ca muncitori necalificați, dar unii dintre ei lucrau în țara de origine într-un domeniu superior, care le este acum inaccesibil din cauza limbii române.

C.B.A, un bărbat din Turcia, a fost ziarist și acum nu poate profesa în România pentru că nu vorbește limba suficient de fluent și pentru că, într-o asemenea meserie, trebuie să cunoști psihologia, tradițiile, istoria oamenilor pentru care scrii. Până să primească statutul de refugiat, se descurca cu ajutorul de la stat, acum însă e nevoit să-și câștige pâinea. Soluția pe care a găsit-o nu e tocmai demnă de pregătirea și experiența sa profesională și nici legală, dar este calea pe care mulți dintre cei în situația lui o aleg. El vinde cafea și ceai în piață.

“Soția mea să lucreze?! Ce rușine!”

Poate familia lui C.B.A. s-ar descurca mai bine dacă și soția sa ar lucra, dar când i-am sugerat asta s-a uitat mândru la mine și mi-a spus: “Niciodată! Soția *mea* să lucreze?! Ce rușine!”

Ana Neamțu, psiholog în cadrul ONR, a spus că se implică în această problemă de diferență culturală explicându-le că e necesar ca mai mulți membri ai familiei să muncească și uneori îi conving pe refugiații musulmani să lase femeile să se implice în întreținerea familiei.

“Astfel de probleme de impact cultural fac integrarea mult mai dificilă”, a adăugat Cristina Bunea.

Munca vine de la sine însă pentru femeile musulmane singure aflate în România. Venite de abia o zi din Somalia, Mariam (18), Tamara (21) și Safia (20) sunt abia la începutul procedurii de cerere de azil. Dacă vor primi statutul, cele trei tinere musulmane vor fi nevoite să depășească rigorile religiei lor și să lucreze. Ele au terminat patru clase și, până își vor termina studiile și vor învăța limba română, vor face, probabil, muncă necalificată. Nu le deranjează cu nimic asta, mi-au spus, însă, în timp ce încearcă să-și refacă viața, nu vor renunța la vălul care le acoperă părul și fața și nici nu vor accepta să se mărite cu un bărbat de altă religie.

Prejudecățile vecinilor

O altă problemă cu care se confruntă refugiații este prejudecata rasială. Ana Neamțu, ne-a dat un astfel de exemplu: “Niște persoane de culoare au stat cu chirie într-un apartament și locatarii de acolo credeau că ei sunt de vină la fiecare inundație, orice problemă apărea – ei sunt de vină. Până la urmă, trecând timpul, s-au obișnuit și au văzut că sunt oameni cumsecade, pe care te poți baza”.

Lipsa posibilităților de afirmare

Protecție, un acoperiș deasupra capului, medicamente, 500 000 de lei pe lună, săpun și pastă de dinți... Și totuși lipsește ceva.

Niculae Cârțu, președintele CNRR, explică faptul că refugiații suferă foarte mult din cauza izolării, pierderii familiei, a prietenilor și a statutului. Unii dintre ei au ajuns într-un centru de cazare după ce au avut casă, mașină, o slujbă importantă și le e greu să facă față schimbării.

Un exemplu este conflictul locuitorilor centrului de cazare o familie din Irak. De curând, Natasha a spus că una din surorile irakiene i-ar fi scuipat în mâncare, iar fratele fetei a acuzat-o pe Natasha că minte. Conflictul a luat amploare și a fost încheiat de intervenția ofițerilor de poliție care păzesc centrul. Natasha a spus că irakianul a amenințat-o cu un cuțit, însă polițistii nu au găsit asupra lui nimic.

Ana-Maria Popa, consilierul pe probleme sociale în cadrul CNRR, declară că în Irak familia avea un statut privilegiat, era bogată, respectată pentru că tatăl avea o poziție importantă. Acumularea de frustrări se manifestă prin conflicte. Cei doi ofițeri, care au refuzat să-și dea numele din motive de securitate pentru centru, au adăugat că amplificarea conflictelor este o regulă generală: “Ei creează aceste conflicte pentru că vor să iasă în evidență sau pentru că au fost asupriți și simt nevoia să arate că suferă”.

“România tinde să se transforme într- o țară de destinație”

Asina continuă să mestece în uriașa cratiță în timp ce-mi povestește despre ce ar vrea să facă. I-ar plăcea să studieze engleza și informatica, dar asta nu are legătura cu meseria pe care ar dori să o aibă: coafeză. Când o întreb dacă îi place în general în România, răspunde foarte nedumerită: “Dacă nu-mi plăcea, mai stăteam aicea?!”

Până în 1989 România era o țară sursă de refugiați persecutați de regimul comunist. Din 1991, țara noastră oferă azil refugiaților mai ales din Orientul Mijlociu, Africa și Asia (conform statisticilor UNHCR). Din miile de solicitanți de azil care ajung la noi în țară, un mare număr depun cererea pentru a avea asigurată casa și masa pe perioada procedurii. “Nu se pune problema că și-au propus să ajungă în România. Ajung aici din întâmplare sau pentru că sunt prinși pe teritoriul României, pe care vor să o tranziteze, sau, de multe ori, călăuzele îi păcălesc și ajung la noi. De obicei vor să ajungă în țările bogate din Europa”, a spus Ana Neamțu.

Cristina Bunea, reprezentant UNHCR, explică tendința de evoluție a țării noastre: “Dacă ne uităm la cifre, la numărul de solicitanți care părăsesc procedura, România poate fi considerată o țară de tranzit. Pe de altă parte, România tinde să se transforme într-o țară de destinație și când spun asta, mă refer la foarte multe aspecte. Mă refer în primul rând la faptul că România va deveni foarte curând granița de est a Uniunii Europene. În al doilea rând, din punct de vedere economic și social, sperăm că România va crește și atunci când ea va avea un sistem de protecție bun pentru cetățenii români, sigur că și solicitanții de azil și refugiații vor putea beneficia de mai multe facilități”.

În plus, guvernul de la București a făcut un pas înainte prin îmbunătățirea cadrului legislativ. Dacă până de curând, domeniul refugiaților era reglementat de ordonanța 102 din 2000, din 2004 lucrurile s-au schimbat. Guvernul a adoptat două noi ordonanțe, 43 și 44, care vin să o completeze pe cea veche în favoarea beneficiarilor: “Acesta este categoric un pas înainte. Guvernul preia ceea ce până acum UNHCR făcea prin intermediul ONG-urilor, și anume integrarea persoanelor care au primit o formă de protecție, ceea ce este un lucru minunat”, a adăugat Cristina Bunea. Pe lângă implicarea statului în integrarea refugiaților, domeniu de care se ocupau exclusiv ONG-urile, aceste două ordonanțe mai aduc și alte schimbări semnificative: mărirea sumei zilnice pentru hrană de la 16 900 de lei la 25 000 de lei la care se adaugă o sumă de 5 000 de lei, bani “de buzunar”.

Dacă ne punem în locul lor...

Fără părinți și prieteni, departe de casă, străin de limbă și de obiceiuri. Un refugiat are nevoie de protecție, adăpost, hrană și medicamente, dar cel mai mult are nevoie de ajutor din partea noastră pentru “a prinde rădăcini” în noul cămin. Pentru că dacă noi vedem un străin, el vede 22.000.000.